

Mahalli İdarelerin Dezavantajlı Gruplara Eğitim Desteđi Verme Sürecindeki Rollerini

Mahmut Turan EKTİREN *
Mehmet Nuri KAYNAR **

Özet

Mahalli idarelerin dezavantajlı gruplara eğitim desteği verme sürecindeki rollerini belirlemek üzere yapılan bu çalışmanın temel amacı, mahalli idarelerin dezavantajlı gruplara yönelik gerçekleştirdiği eğitim faaliyetlerini incelemek, bu konuda yerel yöneticilerin algısını değerlendirmek ve mevcut çalışmaların işlevselliğinin irdelemektir. Araştırmanın ana amacına sadık kalınarak, katılımcıların ölçek sorularına verdikleri cevaplar cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim durumu ve mesleki kıdem değişkenlerine göre farklılaşma durumları incelenmiştir. Yapılan bu çalışmada karma yöntem kullanılmıştır. Bu tarz çalışmada süreç içerisinde nitel ve nicel yöntem birlikte kullanılır. Bu çalışmada kullanılan karma yöntem açıklayıcı desene göre gerçekleştirilmiştir. Bu tarz çalışmalarda nicel verilerin desteklenmesi veya daha iyi açıklanmasına dönük nitel veriler kullanılır. Araştırmanın evreni, İstanbul ili, örnekleme ise Bahçelievler ve Bağcılar belediyelerinde görev yapan 106 beyaz yakalı çalışandan oluşmaktadır. Kaynar (2014) tarafından hazırlanan “Yerel Yönetimlerde Eğitim Faaliyetleri Ölçeđi” kullanılmıştır. Katılımcıların algılarının cinsiyet, medeni durum ve yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde değişmediği görülmüştür. Ancak mezuniyet durumuna göre yerel yönetimlerin eğitim faaliyetleri ölçeğine verilen cevaplar karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı sonuç bulunmuştur ($p < .05$). Lisansüstü mezunları, ön lisans ve lisans mezunlarına göre daha anlamlı cevaplar vermişlerdir. Kıdeme göre yerel yönetimlerin eğitim faaliyetleri ölçeğine verilen cevaplar karşılaştırıldığında, kıdem değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Mahalli idareler, eğitim, dezavantajlı grup*

* İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD, mahmutektiren@gmail.com

** İstanbul Aydın Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler ABD, mehmetnurikaynar@gmail.com

The Roles of Local Government on the Process of Training Support to Disadvantaged Groups

Abstract

The main aim of this study to determine “The Roles of Local Administrations in The Process of Giving Educational Support to Disadvantageous Groups” was to examine the training activities directed disadvantageous groups performed by the local administration, evaluate the perceptions of the local managements and scrutinize the functionality of the available trainings. Abided by to the main aim of the research, the answers of the scale questions given by the participants were examined the differentiation circumstances according to gender, marital status, age, educational background and professional seniority.

In this research, mixed-method was used. In these kinds of researches, during the process qualitative and quantitative methods were used together. The mixed method in this research was carried out according to explanatory pattern. In these kinds of researches, the qualitative data was used to support or explained the quantitative. Universe of research was İstanbul, the sample was the 106 people who works at the Bahçelievler and Bağcılar city halls. “The Educational Activities Scale For Local Authorities” was used which was prepared by Kaynar (2014).

It’s seen that the perceptions of the participants were not differentiated at a significant level according to the gender, marital status and age factors. But when the answers given to the the educational activities scale for local authorities for the graduation were compared, statistically significant result was carried ot. Postgraduate students gave more significant answers than the bachelor’s and associate degrees. When the answers were compared given the educational activities scale for local authorities for the seniority, it’s found out statistically significant.

Keywords: *Local Administrations, Education, Disadvantageous Groups*

Giriş

Bilim ve teknolojide son dönemlerde meydana gelen değişimler kent olgusunu da etkilemiştir. Bu değişime paralel olarak insani yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik taleplerde de artış olmuştur. Dezavantajlı grupların sorunları daha çok dile getirilmeye başlanmış ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Günümüzde dezavantajlı grupların en temel sorunlarından biri eğitim konusunda akranlarına nazaran geri kalmalarıdır (Bumin, 1990; Kürşat, 1990).

Eğitim, son yüzyılda önem kazanmış ve günümüzde gelişmişliğin temel parametrelerinden biri haline gelmiştir. Öyle ki bir ülkede yetişen nitelikli birey sayısında meydana gelen artışın, refah düzeyini de artıracığı düşünülmektedir. Dezavantajlı grup olarak bilinen engelliler, kadınlar, suça bulaşmış ya da suç riski altındaki çocuklar, gençler vb. grupların da eğitim ortamına kazandırılarak, nitelikli birey sayısında artış sağlanması, gelişmişlik düzeyine pozitif yönlü etki yapacağı aşikâr. Bu bağlamda, özellikle yerel düzeyde dezavantajlı gruplar ile ilgili bilgiye ulaşması daha kolay olan mahalli idarelerin daha aktif rol üstlenmesi gerekmektedir.

“Dezavantajlı grupların dışlanması, ekonomik gelişme ile ekonomik ve toplumsal değişim ve uyum sorunları yanında, tarihten gelen kurumsal ve yapısal nedenlerden de kaynaklanabilir. Örneğin, bugünün Avrupa’sında karşılaşılan sorunların önemli bir kesimi, sanayi toplumundaki refah devletinin, bilgi toplumu ve küresel gelişmeler nedeniyle geçirdiği değişim ve yeniden yapılanmaya karşı gösterilen uyum sorunundan kaynaklanmaktadır. İşgücü piyasalarındaki köklü değişime, ekonomiler ayak uydurmada önemli sıkıntılar yaşanmaktadır.” (Erkan, 2011, s. 1).

Dezavantajlı gruplar Erkan’a göre şu gruplardan oluşmaktadır:

- İşsizler
- Yoksullar
- Eğitimsizler
- Sosyal Güvenliği olmayanlar
- Evsizler
- Ayrımcılığa uğrayan sosyal gruplar
- Bağımlılar
- Engelliler
- Çocuklar ve Yaşlılar

“Ataerkil aile yapısı, çocuk bakımı ve aile bireylerinin bakımını kadının sorumluluğu olarak gören geleneksel bakış açısı ve mali olarak erişilebilir çocuk bakım hizmetlerinin yetersizliği, özellikle kentlerde kadınların istihdama katılımını daha da zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla, kadın istihdamının artırılması için, kadına karşı önyargılar ile çocuk ve yaşlı bakımını kadının sorumluluğu olarak gören geleneksel bakış açısının ortadan kaldırılmasına katkıda bulunacak faaliyetler desteklenmeli ve kadınların istihdam edilebilirliklerinin eğitim, mesleki eğitim, yetişkin eğitimi ve aktif istihdam tedbirlerini de içeren tüm yollarla iyileştirilmesi hedeflenmelidir.” (Etyemez, 2012, s.13).

Genç işsizler 15-24 yaş grubundaki nüfusu kapsamaktadır. Özellikle öğrenim hayatlarının sonlanması ile iş hayatına geçiş sürecinde ciddi sorunlar yaşanmaktadır. İşverenler için önemli olgulardan biri olan deneyimin genç diye tabir edilen gruplarda olmaması bu süreçte iş bulamamalarının en temel nedenlerinden biri konumundadır. Gençlerin iş ortamına adaptasyonunun sağlanması adına yapılan staj gibi ön çalışmalarla tecrübe edinmeleri sağlanmaktadır. Bu çalışmaların daha sağlıklı yapılabilmesi amacıyla iş sektörü ve eğitim kurumları arasında iş birliği yapılmalıdır. Ayrıca eğitim eksikliği yaşayan gençler için çeşitli kursların düzenlenerek iş piyasası için vasıf kazanmaları sağlanmaktadır (Kaynar, 2014).

“Bu kurslar, kişiye yerel istihdam piyasasının talep ettiği niteliği ve kişinin düzenli olarak kursa devam etmesi durumunda örgün eğitimde verilen diplomaya eşdeğer bir sertifikayı kazandırmalıdır. Daha düşük eğitim düzeyine sahip olanlar için de istihdam edilebilirliklerini artırmaya yönelik faaliyetler desteklenmelidir.” (Gündoğdu, 2012, ss.13-14).

Dezavantajlı grupların eğitim eksikliğinden kaynaklanan istihdam sorunu özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde önemli bir sorun olarak gündemdedir. Türkiye özelinde incelendiğinde, TÜİK'in Mayıs 2013 verilerine göre genel işsizliğin %8,8 seviyesinde olduğu tespit edilmiştir. Bu oranın, dezavantajlı grup olarak bilinen gençler için %16,6 olduğu görülmüştür. İş gücüne katılım oranları incelendiğinde ise çok çarpıcı verilerin ortaya çıktığı, erkeklerin iş gücüne katılım oranı %71,5 iken, kadınlarda bu oranın %28,5 olduğu belirtilmiştir. Ayrıca aynı yılda engellilerin iş gücüne katılımının %23 civarında olduğu tahmin edilmiştir.

Özellikle iş gücüne katılmama nedenleri incelendiğinde 2014 Eylül ayı verilerine göre işsizlerin %41'inin ev işleri ile meşgul olma durumları ileri sürülürken, %15'inin ise eğitim öğretim olanaklarından yoksunluk olduğu görülmektedir.

Dezavantajlı gruplar, geçmişte olduğu gibi günümüzde de çalışma hayatında fiziksel veya toplumsal engeller yaşamakta, istihdam piyasasına girişte, çalışma hayatında ve işten çıkarmada ayrımcılıkla karşılaşmaktadır. Gençler, uzun süreli işsizler ve engelliler başta olmak üzere eski hükümlüler, ileri yaştakiler, farklı bir etnik veya dini kimliğe sahip olanlar gibi pek çok grubu dezavantajlı gruplar arasında sayabiliriz. Dezavantaj, bazen fiziksel engellerden, bazen toplumsal değer sistemlerinden, bazen de işgücü piyasasının talep ettiği bilgi ve becerilerden yoksun olmaktan kaynaklanabilmektedir ve bu faktörler, ülkeden ülkeye büyük ölçüde değişiklik göstermektedir (Alp, 2014).

“Özürülerin istihdam oranını yükseltmek için genel mesleki eğitim imkânlarının farklı düzey ve türde özürülülüğü bulunan insanlar için çeşitlendirilmesi ve özürülülere yeni eğitim programları ve istihdam yaratılmasının da buna paralel olarak çeşitlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. İş Kanunu'na göre, en az 50 veya daha fazla işçinin çalıştırıldığı işyerlerinde özürülülerin istihdamı için kota sistemi uygulanmaktadır. İşe yerleştirilmek için bekleyen özürülüler bulunmasına rağmen, halen boş kotalar vardır.” (Gündoğdu, 2012, s.13-14).

Ülkemizde roman olarak tabir edilen vatandaşlarımız da dezavantajlı gruplar olarak görülmüştür. Genelde göçebe bir yaşam tarzı benimseyen romanlar sabit bir yerleşim yerinde yaşamadıklarından dolayı ciddi konaklama sorunu ve işsizlik sorunu yaşamaktadır. Özellikle sosyal çevrelerinden dışlanmaları da roman vatandaşların yaşadıkları temel problemlerin başında gelmektedir.

“Roman çocuklar arasındaki okula gitmeme, geç başlama, düzensiz devam ve okul terki gibi durumları sayısal olarak belirlemek, bu alanlarda zamanla ortaya çıkan iyileşmeleri veya bozulmaları saptamak olanaksızdır. Bununla birlikte, Roman çocukların okullaşma düzeyleri en düşük kalan çocuk kesimleri arasında yer aldığı söylenebilir. Bu durum, telafi eğitimi

gibi modelleri de devreye sokarak ilköğretimde %100 okullaşma hedefine ulaşma yönündeki çabalar sırasında ortaya çıkmıştır.” (UNICEF, 2008).

“Milli Eğitim Bakanlığı, 2011 yılında Roman çocukların eğitim sisteminde karşılaştıkları sorunları belirlemek ve buna göre yoksulluğun, Roman çocuklarına eğitime katılımları ve okullardaki performansları üzerindeki etkilerini hafifletecek bir eylem planı hazırlamak amacıyla iki çalıştay düzenlemiştir. Bu yenilikçi adım, UNICEF tarafından da desteklenen, eğitime erişimi ele alan ve Roman çocukların eğitim sistemi dışında kalma olasılıklarına eğilen bir çalışmanın ardından atılmıştır. Ne var ki, netleştirilmemiş, son haline getirilmemiş ve uygulanmamıştır.” (Akkan, Deniz, 2011).

“Avrupa Birliği üye ülkeleri, Avrupa İstihdam İşgücü Kurumu’nun istekleri doğrultusunda çalışmalar yapmaktadırlar. Avrupa ülkelerinde özürlü istihdamının artırılması için özürlü kişilerin istihdamının zorunlu kılınması yerine, işverene başka bazı imkânlar tanınmaktadır. Özürlüler için yasal istihdam zorunluluğu bulunan Avrupa ülkelerinden Almanya, Fransa, Çek Cumhuriyeti, İspanya, Romanya, Avusturya, Belçika, Finlandiya ve Polonya’da işverene vergi indirimini sağlanması, özürlü istihdamı nedeniyle yapılması zorunlu olan yatırımların yarısının devletçe karşılanması, zorunlu iyileştirme hizmeti verilmesi, belirli süreyle ücretlerinin ve/veya sigorta primlerinin devletçe karşılanması, işverene kredi veya sübvansiyon verilmesi gibi istihdamı teşvik edici devlet katkıları da bulunmaktadır” (Becerren, Kasalak, 2010, s. 53).

Ülkemizde özellikle dezavantajlı grupların eğitimi ve işgücüne katılımı konusunda yaşanan sıkıntılar bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Mahalli idarelerin dezavantajlı grupların eğitim faaliyetlerini ne düzeyde desteklediği, bu desteğin çıktılarının ürüne dönüşüp dönüşmediği bu çalışmanın esas konusunu oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, mahalli idarelerin dezavantajlı gruplara yönelik gerçekleştirdiği eğitim faaliyetlerini incelemek, bu konuda yerel yöneticilerin algısını değerlendirmektir. Araştırmanın ana amacına sadık kalınarak katılımcıların ölçek sorularına verdikleri cevaplar; cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim durumu ve mesleki kıdem değişkenine göre incelenmiştir.

Araştırmanın problemleri şunlardır:

- Mahalli idarelerde görev yapanların, dezavantajlı grupların eğitimine verilen desteğin düzeyine yönelik algıları nasıldır?
- Mahalli idarelerde görev yapanların, dezavantajlı grupların eğitimine verilen desteğin düzeyini belirlemeye yönelik algılarının ortalama puanları; cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim durumu ve mesleki kıdem değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Dezavantajlı grupların, dezavantajlı olmayanlar ile eşit şekilde eğitilmeleri ve istihdam edilmeleri sosyal devlet ve eğitimde eşitlik ilkesinin gereğidir. Bu bağlamda, hem sosyal devletin gereğinin yerine getirilmesi hem de refah düzeyinde artışın sağlanması adına dezavantajlıların eğitim ortamına kazandırılması gerekmektedir. Mahalli idareler eğitimde destekleyici ve tamamlayıcı rolü üstlenmelidir. Bu çalışmada dezavantajlı grupların mahalli idarelerce ne düzeyde destekleyici ve tamamlayıcı eğitimden geçirildikleri, istihdamlarına yönelik ne düzeyde çalışmalar yapıldığının, örneklem grubunda saptanacağı için önemlidir.

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde, evren ve örneklem, araştırma modeli, veri toplama araçları, verilerin kaynağı ve araştırmanın yapılış biçimine yönelik bilgiler verilmiştir.

Bu çalışmada karma yöntem kullanılmıştır. Bu gibi araştırma süreçlerinde nitel ve nicel yöntem birlikte kullanılır (Dede ve Demir,2014). Çalışmada kullanılan karma yöntem açıklayıcı desene göre gerçekleştirilmiştir. Bu tarz çalışmalarda nicel verilerin desteklenmesi veya daha iyi açıklanmasına dönük nitel veriler kullanılır. Açıklayıcı desende, araştırmacı, nicel verileri açıklanması veya genişletilmesi amacıyla nitel verilere ihtiyaç duyar. Ayrıca, açıklayıcı desen, nicel veriler, doğrudan nitel verileri elde etmek için katılımcılara gereksinim duyuyorsa kullanılır (Plano-Clark, Huddleston-Casas, Churchill, O'NeilGreen&Garrett,2008).

“Nicel araştırma için tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri içinde de genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte veya mevcut durumda var olan bir durumu mevcut hali ile betimleyen

ve tanımlamayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Yapılacak araştırmada konu ne olursa olsun değiştirme gibi bir düşünce taşımamaktadır. Bilinmek istenen şey meydandadır. Amaç o şeyi doğru bir şekilde gözlemleyip belirleyebilmektir. Asıl amaç, değiştirmeye kalkmadan gözlemektir.” (Karasar, 2008).

Araştırmanın nitel araştırma kısmında, nicel verileri desteklemesi amacıyla yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Araştırmanın evreni, İstanbul ili, örneklemini ise Bahçelievler ve Bağcılar belediyelerinde görev yapan 728 beyaz yakalı çalışanın içinden gönüllülük esasına dayalı rastgele seçilen 106 beyaz yakalı çalışandan oluşmaktadır.

Araştırmada verileri toplamak amacıyla Kaynar (2014) tarafından hazırlanan “Yerel Yönetimlerde Eğitim Faaliyetleri Ölçeęi” kullanılmıştır. Kaynar tarafından hazırlanan ölçeğin tamamının güvenilirliğine ilişkin olarak hesaplanan iç-tutarlılık katsayısı .892 olarak belirlenmiştir. Örneklem grubundan toplanan verilerin iç güvenilirlik kat sayısı incelenmiş ve .962 bulunmuştur. Bu sonuç Kaynar tarafından bulunan sonucu desteklemektedir. Ölçeğin örneklem grubu için ($0,80 \leq \alpha \leq 1,00$ ise yüksek güvenilirlikte, Kalaycı, 2009) yüksek güvenilirlikte olduğu görülmüştür.

Nitel kısımda kullanılmak üzere araştırmacı tarafından hazırlanan yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme amacıyla 25 katılımcı ile yüz yüze görüşülmüştür. Nitel kısımda kullanılmak üzere araştırmacılar tarafından uzman görüşü alınarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu katılımcılar ile birebir görüşülerek veri toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde sorular önceden belirlenip, bireye doğrudan sorulur. Bu yolla elde edilen verinin, anket yoluyla elde edilen veriye oranla geçerliliğinin daha yüksek olacağı açıktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Nitel kısımda kullanılan sorular şu şekildedir:

- Mahalli idarelere, dezavantajlı grupların eğitilmesi için gerekli alt yapı sunulmakta mıdır?
- Mahalli idarelerde, dezavantajlı grupların eğitilmesi için personele gerekli hizmet içi eğitimin veriliyor mu? Ne sıklıkta verildiğini belirtiniz.

- Dezavantajlı gruplara yönelik yapılan mesleki beceri kazandırma faaliyetleri, işlevsel olarak yapılmakta mıdır?
- Mahalli idareler kapsamında, STK ve Üniversiteler ile yapılan ortak çalışmalar sonucunda dezavantajlı gruplara rehabilitasyon programları uygulanmakta mıdır?
- Sokakta çalışıp ailelerinin geçimini sağlamaya çalışan çocukların eğitim ortamına kazandırılması, eğitim ihtiyaçlarının karşılanması ve ailenin ekonomik sorunlarının giderilmesine yönelik herhangi bir çalışmanın var mıdır?
- Kadınların iş ortamına kazandırılması amacıyla işlevsel kursların yapılıp daha sonra iş hayatına girmelerine yardımcı olma konusunda, faaliyetler etkili bir şekilde yapılmakta mıdır?

Nicel veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Normallik dağılımını test etmek üzere Shapiro-Wilk testi uygulanmıştır. Anlamlılık değerleri 0.05’den küçük ($p=0,018$ ve $p=0,039$) olduğundan dolayı tüm gruplar için Null (H_0) hipotezleri ret edilmiştir. Bu aşamadan sonra parametrik olmayan test teknikleri kullanılmıştır. İkili değişkenlere göre farklılıkları belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi, üç ve daha fazla değişkenlere göre farklılıkları belirlemek amacıyla ise Kruskal Wallias testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis test sonucu anlamlı bir fark bulunması durumunda tüm grupların olası ikilileri, Mann-Whitney U testi ile kıyaslanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formlarından elde edilen veriler araştırmacılar ve uzman görüşü alınarak kodlar verilerek analiz edilmiştir. Veri analizlerinin güvenilirliğini Miles & Huberman (1994) güvenilirlik formülünden yararlanılmıştır:

Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) ile yapılmıştır.

Bulgular

Yapılan araştırmanın bu bölümünde katılımcıların cinsiyet, medeni durum, yaş, mesleki kıdem ve eğitim düzeyi gibi çeşitli değişkenler açısından değerlendirmesine dönük ulaşılan bulgular yer almaktadır.

Nicel Veriler: Karşılaştırmalara İlişkin Bulgular

Tablo 1. Yerel yönetimlerin dezavantajlı grupların eğitim faaliyetlerini gerçekleştirme düzeyleri

Boyutlar	Madde Sayısı (k)	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	\bar{x}	Ss	\bar{x}/k
YYDGEF (Yerel yönetimlerin dezavantajlı grupların eğitim faaliyetleri)	25	25	125	86,125	14,33	3.44

Tablo 1’de yerel yönetimlerin, dezavantajlı grupların eğitim faaliyetlerini gerçekleştirme düzeyleri katılımcı algısı verilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeğin aralık genişliğinin, “dizi genişliği/yapılacak grup sayısı” (Tekin, 1996), tarafından geliştirilen formül ile hesaplanmıştır. Geliştirilen formülde aritmetik ortalama aralıkları: “1,00-1,80=Hiçbir Zaman”, “1,81-2,60=Çok Seyrek”, “2,61-3,40=Ara Sıra”, “3,41- 4,20=Sık Sık” ve “4,21-5,00=Her Zaman” şeklindedir. Ölçekteki puanlar, 1,00 ile 5,00 arasında olduğundan, puanlar 5,00’e yaklaştıkça yöneticilerin yönetim beceri düzeyi algısının yüksek olduğu, 1,00’e yaklaştıkça ise düşük olduğu kabul edilmiştir. Bu bağlamda, veriler incelendiğinde “3,41- 4,20=Sık Sık” aralığında ve oldukça yüksek oldukları görülmüştür.

Tablo 2. Cinsiyete göre yerel yönetimlerin eğitim faaliyetleri ölçeğine verilen cevapların farklılaşma durumu

	N	Ortalama Sıra	Toplam Sıra	
Eğitim faaliyetleri	Erkek	68	75,65	5144,20
	Kadın	38	73,28	2784,64
	Toplam	106		
Eğitim faaliyetleri				
Mann-Whitney U			2518,000	
Wilcoxon W			2784,64	
Z			-,611	
P			,539	

Cinsiyet değişkenine göre yerel yönetimlerin eğitim faaliyetleri ölçeğine verilen cevaplar karşılaştırılmıştır. Bu bağlamda ($p=0,539$) $p>0,05$ 'ten olduğundan, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 3. Medeni duruma göre yerel yönetimlerin eğitim faaliyetleri ölçeğine verilen cevapların farklılaşma durumu

		N	Ortalama Sıra	Toplam Sıra
Eğitim faaliyetleri	Evli	72	74,33	5351,76
	Bekâr	34	73,48	2498,32
	Toplam	106		
Eğitim faaliyetleri				
Mann-Whitney U			2654,500	
Wilcoxon W			2498,32	
Z			-,145	
P			,755	

Medeni duruma değişkenine göre yerel yönetimlerin eğitim faaliyetleri ölçeğine verilen cevaplar karşılaştırılmıştır. Yapılan analize göre ($p=0,755$) $p>0,05$ 'ten olduğundan istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 4. Yaşa göre yerel yönetimlerin eğitim faaliyetleri ölçeğine verilen cevapların farklılaşma durumu

		N	Ortalama Sıra
Eğitim faaliyetleri	25-30 yaş	40	81,60
	31-36 yaş	36	69,82
	37-42 yaş	20	66,50
	43-48 yaş	5	49,55
	49 yaş ve üzeri	5	77,60
	Toplam	106	

	Eğitim faaliyetleri
X ²	4,855
Sd	4
P	,325

Yaş değişkenine göre yerel yönetimlerin eğitim faaliyetleri ölçeğine verilen cevaplar karşılaştırılmıştır. Yapılan analize göre ($p=0,325$) $p>0,05$ 'ten olduğundan istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 5. Eğitim durumuna göre yerel yönetimlerin eğitim faaliyetleri ölçeğine verilen cevapların farklılaşma durumu

	N	Ortalama Sıra
Eğitim faaliyetleri	Önlisans	87,65
	Lisans	80,66
	Lisansüstü	55,68
	Toplam	106

	Eğitim faaliyetleri
X ²	10,598
Sd	2
P	,002

Mezuniyet durum değişkenine göre yerel yönetimlerin eğitim faaliyetleri ölçeğine verilen cevaplar karşılaştırılmıştır. Yapılan analize göre ($p=0,002$) $p<0,05$ 'ten olduğundan istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 6. Yerel yönetimlerin eğitim faaliyetleri ölçeğine verilen cevapların eğitim durumlarına göre karşılaştırılması

Gruplar	Önlisans	Lisans	Lisansüstü
Önlisans	$\bar{x}_{sıra}=87,65$	$p=,348$	$p=,003$
Lisans		$\bar{x}_{sıra}=80,66$	$p=,013$
Lisansüstü			$\bar{x}_{sıra}=55,68$

Kruskal Wallis test sonucu anlamlı bir fark bulunması sonucunda tüm grupların olası ikililerinin Mann-Whitney U testi ile kıyaslanmıştır. Yapılan analize göre lisansüstü mezunları ön lisans ve lisans mezunlarına göre daha anlamlı cevaplar vermişlerdir.

Tablo 7. *Kıdeme göre yerel yönetimlerin eğitim faaliyetleri ölçeğine verilen cevapların farklılaşma durumu*

		n	Ortalama Sıra
Eğitim faaliyetleri	1 yıldan az	10	74,99
	1-5 yıl	28	92,39
	6-10 yıl	25	60,68
	11-15 yıl	25	96,47
	16 yıldan fazla	18	64,99
	Toplam	106	
Eğitim faaliyetleri			
X ²		16,588	
Sd		4	
P		,005	

Kıdeme göre yerel yönetimlerin eğitim faaliyetleri ölçeğine verilen cevaplar karşılaştırılmıştır. Yapılan analize göre p değeri (0,005) $p < 0,05$ 'ten olduğundan istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 8. *Yerel yönetimlerin eğitim faaliyetleri ölçeğine verilen cevapların kıdeme göre karşılaştırılması*

Gruplar	1 yıldan az	1-5 yıl	6-10 yıl	11-15 yıl	16 yıldan fazla
1 yıldan az	$\bar{x}_{sıra} = 74,99$	p=,109	p=,266	p=,214	p=,349
1-5 yıl		$\bar{x}_{sıra} = 92,39$	p=,002	p=,392	p=,001
6-10 yıl			$\bar{x}_{sıra} = 60,68$	p=,013	p=,377
11-15 yıl				$\bar{x}_{sıra} = 96,47$	p=,040
16 yıldan fazla					$\bar{x}_{sıra} = 64,99$

Kruskal Wallis test sonucu anlamlı bir fark bulunması sonucunda tüm grupların olası ikililerinin Mann-Whitney U testi ile kıyaslanmıştır. Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere 6-10 yıl arası çalışanlar 1-5 yıl arası çalışanlara göre ($p=,002<0,05$), 11-15 yıl arası çalışanlar 6-10 yıl arası çalışanlara göre ($p=,013<0,05$), 16 yıldan fazla çalışanlar 1-5 yıl arası çalışanlara göre ($p=,001<0,05$) ve 11-15 yıl arası çalışanlara göre ($p=,040<0,05$) anlamlı cevaplar vermişlerdir.

Nitel Verilere İlişkin Bulgular

Mahalli idarelerin dezavantajlı grupların eğitilmesi için her türlü alt yapıyı sunmalarına yönelik soruya 25 katılımcının 13'ü (5'i alt yapı yatırımı yoktur, 4'ü yeteri düzeyde değil, 4'ü yapılsa da yeterli olduğunu düşünmüyorum şeklinde) olumsuz cevap vermiştir. Bu veriler incelendiğinde, altyapı oluşumu ile ilgili katılımcı algısının olumsuz olduğu görülmüştür. Mahalli idarelerin, dezavantajlı grupların eğitilmesi için personele gerekli hizmet içi eğitimin verilip verilmediğine yönelik soruya 25 katılımcıdan 17'si (10'u dönem başı seminerde yapıldığı söylendi, 7'si gözlemim yok ancak yapıldığı konusunda belgeler mevcut şeklinde) olumlu görüş belirtmiştir. Buna göre hizmet içi eğitime yönelik olumlu bir algının var olduğu görülmüştür. Dezavantajlı gruplara yönelik yapılan mesleki beceri kazandırma faaliyetlerinin işlevsel olarak yapıp yapılmadığına yönelik soruya katılımcıların büyük kısmı (çoğunluk yapılan eğitim benim için çok yararlı oldu şeklinde) olumlu cevap vermiştir. Mahalli idareler kapsamında STK ve Üniversiteler ile yapılan ortak çalışmalar sonucunda dezavantajlı gruplara rehabilitasyon programlarının uygulanıp uygulanmadığına yönelik soruya 25 katılımcının 14'ü (14'ü rehabilitasyon yapılmadı şeklinde) olumsuz, 11'i (10'u yapıldı, 1'i duyum aldığı şeklinde) olumlu cevap vermiştir. Bu verilere göre bu önermeye yönselik olumsuz bir algının söz konusu olduğu görülmüştür.

Sokakta çalışıp ailelerinin geçimini sağlamaya çalışan çocukların eğitim ortamına kazandırılması, eğitim ihtiyaçlarının karşılanması ve ailenin ekonomik sorunlarının giderilmesine yönelik herhangi bir çalışmanın var olup olmadığına dair yöneltilen soruya, 25 katılımcının 17'si (11'i herhangi bir faaliyet görmedim, 6'sı kesinlikle yapılmadı) olumsuz cevap vermiştir. Ayrıca yerel yönetimlerin eski hükümlülere yönelik faaliyetlerinin de eksik olduğu katılımcıların ortak görüşü olarak tespit edilmiştir. Kadınların iş

ortamına kazandırılması amacıyla işlevsel kursların yapılıp daha sonra iş hayatına girmelerine yardımcı olma konusunda faaliyetlerin etkili bir şekilde yapıldığı, katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından ifade edilmiştir. Kız öğrencilerin yurt imkânının var olduğu ve kapasitenin artırılmasına dönük çalışmaların yapıldığı katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından desteklenmiştir. Göç, terör mağduru ve ekonomik anlamda zorluk çeken çocukların eğitim gereçlerinin ücretsiz sağlanmasına dönük çalışmaların var olduğu tespit edilmiştir. Ülkemizde, mevcut koşullarda dezavantajlı konumda olan Roman çocuklara yönelik faaliyetlerin varlığı konusunda olumsuz algının var olduğu görülmüştür.

Tartışma

Toplumun bir parçası olan dezavantajlı gruplar, özellikle eğitim, sağlık, ulaşım ve istihdam konularında sorunla karşılaşır. İstihdam açısından eğitim hizmetinden yararlanamamış olmaları, iş için gerekli mesleki donanımdan eksik kalmalarına neden olmaktadır. Bu durum mevcut dezavantajlı konumlarına bir olumsuzluk daha eklemektedir. Eğitimsizlik ve dezavantajlı durum birleşerek, onları çift yönlü dezavantajlı konuma getirmekte ve istihdam sürecinde dezavantajlı durumun yanında, liyakat sorununu da gündeme getirmektedir.

Merkezi yönetimler kanunu, uygulama ve yönetmeliklerle dezavantajlı gruplara pozitif ayrıcalık sağlamaya çalışmıştır. Ancak bu ayrıcalığın yetersiz oluşu TÜİK verileri ile tespit edilmektedir.

Merkezi yönetimlerin görev ve sorumluluk alanlarının bir kısmını yerel yönetimlere devretmeleri ile beraber özellikle dezavantajlı gruplara yönelik yapılan eğitim, sağlık, kültür, ulaşım vb. faaliyetlerde artışların meydana geldiği görülmektedir (Tortop, Aykaç ve Yayman, 2006).

Bu çalışmada Bahçelievler ve Bağcılar ilçeleri mahalli idarelerinde görev yapan 106 çalışan ile gerçekleştirilmiştir. Çalışanların algıları incelendiğinde yerel yönetimlerin dezavantajlı grupların eğitim faaliyetlerini gerçekleştirme düzeylerinin yüksek çıktığı görülmüştür. Benzer bir sonuç, Kaynar (2014) tarafından yapılan çalışmada da görülmüştür. Eğitimin dezavantajlı grupların toplumsal bütünleşmesini sağlayacağı ve istihdamı kolaylaştırıcı etki yapacağı düşünüldüğünde,

halka en yakın birim olan mahalli idarelerin bu tür faaliyetleri yüksek düzeyde işlevsel olarak yapıyor olmaları olumludur.

Katılımcıların algılarının cinsiyet, medeni durum ve yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde değişmediği görülmüştür. Bu bağlamda, bu değişkenlerin algıyı belirleme konusunda belirleyici olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyet, medeni durum ve yaş durum değişkenleri arasında anlamlı bir farkın olmamasının temel sebeplerinden birinin, katılımcıların yerel yönetim faaliyetlerinden etkilenme düzeylerinin birbirine benzer nitelikte olmasından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

Mezuniyet durumuna göre yerel yönetimlerin eğitim faaliyetleri ölçeğine verilen cevaplar karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı sonuç bulunmuştur. Lisansüstü mezunları ön lisans ve lisans mezunlarına göre daha anlamlı cevaplar vermişlerdir. Lisansüstü mezunlarının yapılan faaliyetlere yönelik tutumlarının daha olumsuz olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumun temel nedeni lisansüstü mezunlarının alan hâkimiyeti, olması gerekene yönelik bilinç durumlarının ön lisans ve lisans düzeyine nazaran daha iyi olması olabilir. Lisansüstü mezunlarında var olan bu algının nedeninin iyi tespit edilmesi ve önerilerine başvurulması olumlu işlerin yapılmasına katkı sağlayabilir.

Kıdeme göre yerel yönetimlerin eğitim faaliyetleri ölçeğine verilen cevaplar karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlıdır. Yaş değişkenindeki artış ve azalış sistematik değildir. 6-10 yıl arası çalışanlar ile 16 yıldan fazla çalışanlar puan ortalaması çok düşük diğer gruplarda ise yüksek çıkmıştır. Bu durumun sebebi özellikle mesleğe yeni başlayanların yaşadığı kariyer şoku ve 16 yıl ve üzeri olanların yaşaması muhtemel tükenmişlikten kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

- Yapılan araştırma sadece yerel yönetim çalışanları ile yapılmış tek boyutlu bir çalışmadır. Araştırmanın derinleştirilmesi amacıyla bu alanda çalışma yapacak araştırmacılar dezavantajlı gruplar ile bire bir görüşme yapabilir.
- Dezavantajlı grupların eğitim faaliyetlerini gerçekleştirmek için mahalli idarelerde mekân ve donanımsal eksiklerin olduğu görülmüştür. Dezavantajlı grupların eğitim faaliyetlerinin daha sağlıklı yapılabilmesi

için bu sorunların çözülmesi sağlanmalıdır.

- Hedef kitle olan dezavantajlı gruplara yönelik veri tabanının olmadığı görülmüştür. Hedef kitleye rahat ulaşmak ve sorunlarda daha etkili çözüm için veri tabanları oluşturulmalıdır.
- Mahalli idareler bünyesinde dezavantajlı gruplara yönelik rehabilite çalışmalarının eksik olduğu tespit edilmiştir. Özellikle üniversiteler, sağlık kuruluşları vb. yardım alınarak profesyonel rehabilitasyon çalışmalarının sağlanması önemlidir.
- Engellilerin engel durumuna uygun engelsiz eğitim ortamlarının kurulması sağlanmalıdır.
- Mahalli idarelerin gençleri sportif alanlara yöneltecek altyapı çalışmaları yapmalıdır.
- Yerel yönetimler, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İş Kur vb. kurumlar ile istihdam konusunda ortak projeler gerçekleştirilebilir.
- Dezavantajlı gruplara yönelik mahalli idarelerde yetkili birimlerin kurulması sağlanabilir.

Kaynakça

- Alp, L. (2014). *Dezavantajlı Grupların İstihdama Katılmaları: G20 Ülkelerindeki Başarılı Uygulamalar*. Uzmanlık tezi. Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ankara
- Akkan, B.E., Deniz, B.M., Ertan, M. (2011). *Sosyal Dışlanma Roman Halleri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu.
- Beceran, E., Kasalak, M. (2010). Avrupa Birliği İstihdam Stratejisi ve Üye Ülke Stratejilerinin 10 Hedef Kapsamında İstihdama Yönelik Uygulamaları, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2(2),49-55, 2010.
- Bumin, K. (1990). *Demokrasi arayışında kent* (10. baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Dede, Y. Demir, B.S. (2014). *Karma Yöntem Araştırmaları, Tasarımı ve Yönetilmesi*. İstanbul: Anı Yayıncılık.
- Erkan, H. (2011). *Bilgi Çağında Kentleşme ve Dezavantajlı Grupların Toplumsal Entegrasyonu*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 13-15.
- Etyemez, H. (2012). *Kamuda Sosyal Politika, İş Hayatında Dezavantajlı Gruplar*, Ankara, Memur-Sen Derneği Yayınları.

- Gündoğdu, A. (2012). *Kamuda Sosyal Politika, Dezavantajlı Gruplara Yönelik Uygulamalar*; Ankara, Memur-Sen Derneği Yayınları.
- Kalaycı, Ş. (2009). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikler* (4. baskı) Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaynar, M.N. (2014). *Dezavantajlı grupların eğitim sürecine kazandırılmasında yerel yönetimlerin katkısı*. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları.
- Kürşat, B. (1990). *Demokrasi arayışında kent*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Miles, M. B., Huberman, A. M., & Saldana, J. (2013). *Qualitative data analysis*. Sage.
- Plano-Clark, Vicki; Huddleston-Casas, Catherine; Churchill, Susan; O'Neil, Denise; and Garrett, Amanda, "Mixed Methods Approaches in Family Science Research" (2008). *Educational Psychology Papers and Publications*. Paper 81. <http://digitalcommons.unl.edu/edpsychpapers/81>
- Tekin, H. (1996). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Yargı Yayınları.
- Tortop, N., Aykaç, B. ve Yayman, H. (2006). *Mahalli İdareler*. Ankara: Nobel Yayınları.
- TÜİK (2013). *İstihdam, İşsizlik ve Ücret*. <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> adresinden 01.01.2015 tarihinde alınmıştır.
- Unicef: Marsh Et.Al.,(2008). *Eşitsiz Vatandaşlık: Türkiye Çingenelerinin Karşılaştığı Hak İhlalleri*.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Aktif Fen Eğitim Sisteminin Öğrencilerin Fen Bilimleri Dersine Karşı Tutumları ve Yaratıcılık Becerilerine Olan Etkisinin İncelenmesi

Mahmut Turan EKTİREN *

Yusuf SABAZ **

Özet

Bu çalışmanın amacı, aktif fen eğitiminin (AFE), ortaokul altıncı sınıf öğrencilerinin Fen Bilimleri dersine yönelik tutumları üzerindeki etkisini tespit etmektir. Yarı deneysel yöntemle yapılan araştırmada, İstanbul İli Küçükçekmece ilçesi evreni, bu ilçede yer alan 2 ortaokuldaki altıncı sınıfa devam eden 244 öğrenci örneklemini temsil etmektedir. Veri toplama aracı olarak Aksoy (2004) tarafından Türkçeye adapte edilen yaratıcılık ölçeği ve Nuhođlu (2008) tarafından geliştirilen Fen Bilimleri tutum ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 16.00 istatistik programında ANOVA ve t-testi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda AFE yaklaşımının ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin fen bilgisi dersine yönelik tutumları ($t=1,97$; $p<0,05$) ve yaratıcılıkları ($t=5,12$; $p<0,05$) üzerinde olumlu etkisi olduğu belirlenmiştir. AFE alıp almama durumlarına göre puan ortalamaları AFE alan öğrencilerin puan ortalamalarının, AFE almayan öğrencilerin puan ortalamalarına göre yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca AFE alıp almama durumlarına göre Fen Bilimleri dersine yönelik tutum puan ortalamaları AFE alan öğrencilerin, AFE almayan öğrencilerin puan ortalamalarına göre yüksek olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Aktif Fen Eğitimi, Fen Bilgisi Öğretimi, Yaratıcılık*

* İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD, mahmutektiren@gmail.com

** Müdür, Küçükçekmece Şehit Fethi Sekin Öğretmenevi, Küçükçekmece, yusufsabaz72@gmail.com